

Rigsombudsmanden i Grønland

Nuuk, 24. november 2023

Orientering nr. 18/ 2023

Grønland tilslutter sig Parisaftalen

Den 14. november 2023 besluttede et enigt Inatsisartut, at Grønland skal tilslutte sig Parisaftalen til FN's Klimakonvention (UNFCCC), som har til formål at reducere udledningen af drivhusgasser. Beslutningen har været undervejs siden 2021, hvor den dengang nyvalgte formand for Naalakkersuisut, Muté B. Egede (IA) erklærede, at Grønland ville tilslutte sig aftalen. En række partier, herunder IA's koalitionspartner Siumut, har undervejs været bekymret for, at en tilslutning ville påvirke erhvervsudviklingen i Grønland negativt.

I forbindelse med beslutningen udtalte Naalakkersuisoq for Landbrug, Selvforsyning, Energi og Miljø Kalistat Lund (IA) bl.a. følgende i en pressemeddelelse: *"Jeg er stolt af, at vi tager et medansvar og handler på klimakrisen. Grønlands tiltrædelse af Parisaftalen vil sikre udvikling til gavn for vores land og for vores efterkommere."* samt: *"Det grundige forarbejde viser, at Parisaftalen ikke er en hæmsko for Grønlands udvikling, tværtimod. Selvstyreloven skal danne grundlag for vores tiltrædelse af Parisaftalen. Vi tiltræder i anerkendelse af, at vi er et oprindeligt folk med ret til selvbestemmelse. Vi er ansvarlige for vores klimapolitik, og vi tiltræder Parisaftalen på disse præmisser."*

Næste skridt bliver at orientere FN om tilslutningen. Herefter skal Naalakkersuisut udarbejde en klimastrategi. Naalakkersuisut lægger op til, at borgere, erhvervsliv og civilsamfund skal inddrages i processen. Endelig skal der med udgangspunkt i strategien fastsættes konkrete klimamålsætninger, som forventes at få effekt fra 2030.

Stor interesse for arktisk basisuddannelse

Arktisk Kommando har oprettet 20 pladser på den nye Arktisk Basisuddannelse, som starter op i Kangerlussuaq den 6. maj 2024. Der er ansøgningsfrist til uddannelsen ved udgangen af 2023, men allerede i midten af november har 149 unge grønlandere været til afprøvning til den nye uddannelse, og 61 har afleveret deres ansøgning direkte efter afprøvningen. Ansøgningerne kommer i forlængelse af, at Arktisk Kommando har deltaget i den grønlandske uddannelseskaravane, som i efteråret har besøgt Ilulissat, Aasiaat, Sisimiut, Nuuk, Qaqortoq og Tasiilaq.

Chefen for Arktisk Kommando, Søren Andersen udtaler i den forbindelse: *"Vi er rigtig positive over, at så mange har vist interesse for uddannelsen, og at 61 personer indtil videre har ansøgt om at blive en del af vores første hold i maj 2024."* Han fortsætter: *"De unge mennesker, som kommer til at starte på uddannelsen, kan regne med, at vi gør vores bedste for at give dem en god oplevelse og en rigtig god uddannelse inden for både Forsvaret og det grønlandske beredskab."*

Afgifter for passagerer på krydstogtskibe genindføres

Den 14. november 2023 vedtog Inatsisartut et lovforslag om ændring af landstingslov om havneafgift. Forslaget blev vedtaget med opbakning fra alle partier. Lovændringen indebærer, at der genindføres krydstogtpasserafgift på 50 kr. pr. krydstogtpassager, som tilfalder landskassen. Derudover får kommunerne mulighed for at fastsætte et miljø- og vedligeholdelsesgebyr på op til 50 kr. pr. passager. Samtidig fordobles havneafgiften for store krydstogtskibe, mens havneafgiften for mindre krydstogtskibe bibeholdes på samme niveau som i dag. Særligt for Nuuk Havn undtages mindre krydstogtskibe helt fra at skulle afregne havneafgift, mens afgiftssatsen for store krydstogtskibe nedsættes. Naalakkersuisut skønner, at de øgede afgifter vil medføre et samlet merprovenu på omkring 24-26 mio. kr. årligt. Provenuet skal efter planen bidrage til finansieringen af vedligeholdelse, forbedring og udbygning af havnefaciliteter og lignende.

Sundhedsforlig

Naalakkersuisoq for sundhed Agathe Fontain (IA) kunne mandag den 13. november 2023 præsentere et sundhedsforlig sammen med alle partier i Inatsisartut, på nær Demokraatit. Partierne bag forliget har som mål, at alle borgere skal føler sig trygge i sundhedsvæsenet i tilfælde af sygdom eller tilskadekomst – uanset bopæl i landet. Forliget indeholder følgende hovedtemaer:

- Sikring af behandling af akut sygdom og tilskadekomst
- Sikring af almen medicinsk behandling
- Sikring af kræftbehandling
- Sikring af forsvarlig graviditet og fødsel
- Styrkelse af psykiatrien
- Rekruttering, fastholdelse og uddannelse
- Forebyggelse og sundhedsfremme
- Sundhedssektorens organisering og anlægsbehov

Pengene til de forskellige tiltag er fundet i forbindelse med indgåelse af finanslovsaftalen, hvor partierne nåede frem til at afsætte yderligere 114,5 mio. kroner til sundhedsvæsenet over fire år.

Partierne bag forliget erkender også, at det grønlandske sundhedsvæsen er tæt knyttet til det danske, idet alle specialiserede behandlinger ikke kan foretages i Grønland. Partierne opfordrer derfor Naalakkersuisut til at indlede dialog med den danske regering om, at afdække mulighederne for samarbejde og hjælp.

Dårlig håndtering af affald kan krænke menneskerettighederne

Institut for Menneskerettigheder og Grønlands Råd for Menneskerettigheder har i et notat af 13. november 2023 påpeget, at farligt affald og miljøgifte kan true befolkningens helbred og retten til sundhed og et sundt miljø. I notatet nævnes lossepladser og militæranlæg i Grønland som konkrete eksempler på steder, der indeholder farligt affald, der kan udgøre en alvorlig helbredsrisiko for den grønlandske befolkning. Grønland har ansvar for at håndtere affald på landets lossepladser, men ingen lossepladser opbevarede i 2020 affald fuldt ud miljømæssigt forsvarligt.

I 2018 aftalte Danmark og Grønland, at der skulle ryddes op efter tidligere amerikansk militær tilstedeværelse i Grønland. Oprydning efter militærbasen Camp Century, der fik strøm fra en atomreaktor, indgik dog ikke i aftalen. *"Set ud fra et menneskeretligt perspektiv, bør Grønland og Danmark give offentligheden mest mulig adgang til information om den potentielle sundhedsrisiko og om planerne for oprydningen og saneringen efter militæranlægget,"* siger Louise Holck, direktør for Institut for menneskerettigheder.

I det fælles notat kommer Institut for Menneskerettigheder og Grønlands Råd for Menneskerettigheder med to anbefalinger:

- At Naalakkersuisut sammen med kommunerne skal etablere lossepladser, der kan klassificeres som kontrollerede affaldsdepoter
- At Grønland og Danmark giver offentligheden øget adgang til viden om planer for oprydning og sanering efter militæranlægget Camp Century

Børnetalsmanden har fået en hæderspris

Børnetalsmand Aviâja Egede Lyngé fik den 14. november 2023 overrakt Ebbe Muncks hæderspris. Overrækkelsen skete af Hendes Majestæt Dronning Margrethe under en ceremoni på Christiansborg Slot. En af begrundelserne for tildelingen af prisen er, at Aviâja Egede Lyngé har formået, at skabe opmærksomhed om de udbredte problemer inden for udsatte børn og unge og holdt politikere fast på, at der ikke bare skal tales, men også handles for at forbedre forholdene.

Isfjordscentret i Ilulissat har lanceret 68 unikke undervisningsforløb

Ved flere ceremonier den 7. november 2023 afleverede Isfjordscentret 68 unikke undervisningsforløb til det grønlandske skolevæsen. Formålet med undervisningsmaterialet er at formidle viden om Grønlands unikke natur, kulturhistorie og den imponerende isfjord Kangia – Isfjorden samt Qeqertarsuup Tunua – Diskobugten. De 68 undervisningsforløb, der har en tværfaglig tilgang, er tilgængelige for elever i både Grønland og udlandet, da materialet findes på grønlandsk, dansk og engelsk. Håbet med materialet er at udbrede viden om Grønland og fremme forståelsen for Grønlands unikke natur og kultur både i danske skoler og for engelsksprogede elever globalt.